

თავი 4 კონფლიქტი

ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

თევზჭერის კონფლიქტი
როგორ გადავწყვიტოთ
მდგრადი განვითარების დილემა?

4.1 თევზჭერის თამაში (1)

4.2 თევზჭერის თამაში (2)

4.3 როგორ დავიჭიროთ „რაც შეიძლება მეტი თევზი“?

დეტალური მოხსენებები და შეჯამება

4.4 როგორ უზრუნველვყოთ მდგრადი განვითარება?

მიზნების დარეგულირებისა და კონფლიქტის დაძლევის გზები

თავი 4
კონფლიქტი
თევზჭერის კონფლიქტი
როგორ გადავწყვიტოთ
მდგრადი განვითარების დილემა?

წინასიტყვაობა მასწავლებლებისათვის

1. რაზეა საუბარი ამ თავში?

მოცემულ თავში საუბარია საერთო რესურსების მართვის პრობლემაზე. იმ შემთხვევაში, თუ პირები, რომლებიც პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეობენ, კომპანიები და მოქალაქეები ვერ გადაჭრიან ამგვარ პრობლემებს, ამან შეიძლება სერიოზულ კონფლიქტი და ომიც კი გამოიწვიოს.

ამ საკითხის თვალსაჩინოებისთვის, წარმოვიდგინოთ შემდეგი სიტუაცია ყოველდღიური ცხოვრებიდან: კინოთეატრში, რომელიც სავსეა მაყურებლებით, დაბალი სიმაღლის ადამიანის მხედველობის არე შეზღუდულია, რადგან მის წინ მაღალი, 1.90 მეტრი სიმაღლის ადამიანი ზის. დაბალი ადამიანი ფეხზე დგება. მაგრამ ამჯერად მხედველობის არე ეზღუდება სხვა მაყურებელს, ასე რომ, ისინიც ფეხზე დგებიან. საბოლოოდ, კინოთეატრში ყველა მაყურებელი ფეხზე დგას, მაგრამ მხედველობის არე ისევ ყველასთვის შეზღუდულია, უფრო მეტიც, მათ დისკომფორტს ისიც დაემატა, რომ სკამებზე კომფორტულად ჯდომის ნაცვლად, მათ ახლა ფეხზე მდგომთ უწყვეტ ფილმის ყურება. სინამდვილეში, სიტუაცია ამჯერად უფრო უსამართლოა ვიდრე მანამდე, რადგან დაბალ ადამიანებს არაფრის დანახვა აღარ შეუძლიათ.

ამ მაგალითს ბევრი საერთო აქვს რესურსების მართვის „დიდი“ პრობლემასთან, როგორცაა, მაგალითად ჭარბი რაოდენობით თევზჭერის პრობლემა. ამგვარი პრობლემების გადაჭრა რთულია, ვინაიდან მათ ორი განზომილება გააჩნიათ, როგორც კინოთეატრის მაგალითი გვიჩვენებს:

1. რა წესი სჭირდებათ მაყურებლებს იმისთვის, რომ არავის მხედველობის არე არ იყოს შეზღუდული?
(საკითხი.)
2. როგორ უნდა მოხდეს ამ წესის გატარება, თუ მას რომელიმე მაყურებელი დაარღვევს?
(ინსტიტუციური განზომილება)

ჭარბი რაოდენობით თევზჭერის გარდა, რესურსების მართვის „დიდი“ პრობლემის მაგალითებია: გლობალური დათბობა, ბირთვული ნარჩენების თავიდან მოშორება და მიწისქვეშა წყლის რესურსის ჭარბი რაოდენობით მოხმარება. მსგავს პრობლემებში ძალიან ბევრი მხარის ინტერესებია ჩართული (საკითხის განზომილება). გლობალურ დონეზე, არ არსებობს ზესახელმწიფო, რომელსაც ექნება უფლება სუვერენულ სახელმწიფოს დაუდგინოს წესი (ინსტიტუციური განზომილება). მაგრამ ისეთი პრობლემები, როგორცაა გლობალური დათბობა და კლიმატის ცვლილება დღითიდღე მძაფრდება და, აქედან გამომდინარე, პოლიტიკურმა ლიდერებმა და მოქალაქეებმა, მსოფლიო მასშტაბით, ძალისხმევა უნდა მოიკრიბონ, რათა მიაგნონ გამოსავალს.

თევზჭერის თამაშში მოყვანილია ჭარბი რაოდენობით თევზჭერის პრობლემა, მდგრადი განვითარების საკითხთან მიმართებაში, პრობლემის პირველი განზომილება. ინსტიტუციური განზომილების დამატებით, ამოცანა მოსწავლეებისთვის ზედმეტად გართულდებოდა; თუმცა, ინსტიტუციურ განზომილებას შეიძლება შევხებით, თუ თევზჭერის თამაშს გავავრცობთ და დავუკავშირებთ მას მეხუთე თავს. ამ არჩევანის გაკეთების შემთხვევაში, დამატებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ მეხუთე თავის წინასიტყვაობა.

2. თევზჭერის თამაში

თევზჭერის თამაში ამ თავის ძირითადი ამოცანაა, სადაც პრაქტიკული სწავლის მიდგომა გამოყენებული. მოსწავლეების წინაშე დგას პრობლემა და მათ უნდა მოახერხონ ამ პრობლემის გადაჭრა შეზღუდულ დროში, როგორც ეს ხშირად ხდება რეალურ ცხოვრებაში. მოსწავლეებს მე-3 და მე-4 გაკვეთილებზე მოუწევთ საკუთარი გამოცდილების შეჯამება.

თევზჭერის თამაშის დროს, მოსწავლეების წინაშე დგას საერთო რესურსების მართვის პრობლემა. თამაშის სცენარი მარტივია. მოსწავლეები იყოფიან ოთხ ჯგუფად და ასრულებენ მეთევზეთა როლს, რომლებიც ტბის განაპირა სოფლებში ცხოვრობენ. ტბაში არსებული თევზის მარაგი მათი საერთო რესურსი და შემოსავლის ერთადერთი წყაროა. მოსწავლეები მყისვე ხვდებიან, რომ მათ საერთო ინტერესში შედის ჭარბი რაოდენობით თევზჭერის თავიდან არიდება.

თუმცა სოფლებში არ მოქმედებს არანაირი წესი, არ არსებობს არანაირი დაწესებულება, მაგალითად მეთევზეთა საზოგადოების საბჭო, სადაც მხარეებს საშუალება ექნებათ ისაუბრონ და განიხილონ მათი საერთო პრობლემა. მეთევზეებისთვის ისიც კი არ არის ცნობილი, რა რაოდენობის თევზის დაჭერა შეუძლიათ მათ ისე, რომ არ ავნონ ტბაში თევზის პოპულაციის რეპროდუქციას. მოსწავლეთა ამოცანას წარმოადგენს, გაანალიზონ ყველა ეს პრობლემა და მიიღონ შესაბამისი ზომები პრობლემების გადასაჭრელად.

მასწავლებელი უძღვება თამაშს. თამაშის დაწყებამდე, მონაწილეები მიიღებენ ორაზროვან ინსტრუქციას: „დაიჭირეთ იმდენი თევზი, რამდენიც შეგიძლიათ.“ ეს ინსტრუქცია ორნაირად შეიძლება იქნეს გაგებული:

- „როგორც ცალკე გუნდმა – მაქსიმალურად გაზარდეთ თქვენი შემოსავალი.“ (მოკლევადიანი მაქსიმალური მოგების უზრუნველყოფა.)
- „როგორც საზოგადოებამ – დაიჭირეთ იმდენი თევზი რამდენიც შეგიძლია, ისე რომ მომალავშიც შეძლო სარგებელი მიიღო იგივე საქმიანობით.“ (გრძელევადიანი მდგრადი განვითარება.)

გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ მოსწავლეები მოკლევადიანი მაქსიმალური მოგების უზრუნველყოფაზე იწყებენ ზრუნვას. ზოგიერთი ჯგუფი ნაკლებ თევზს იჭერს და მალევე აღმოაჩენს, რომ ისინი არამარტო ღარიბდებიან, არამედ არაკოორდინირებული ძალისხმევით, თევზის პოპულაციის გადარჩენასაც ვერ ახერხებენ. სცენარი სწრაფად ვითარდება და ტბაში არსებული თევზის მარაგი ამოწურვის საფრთხის წინაშეა, უთანასწორობა მდიდარსა და ღარიბ სოფლებს შორის ღრმავდება. თამაშში მონაწილე მოსწავლეებს ენთუზიაზმი უღვივდებათ, ვინაიდან დასაწყის ეტაპზე იკვეთება წარმატებულები და წარუმატებლები, სანამ საბოლოოდ ყველა სიღატაკში არ აღმოჩნდება ჩაფლული.

მოსწავლეები საფრთხის წინაშე არიან:

- მათ ერთობლივი ძალისხმევა სჭირდებათ პრობლემის მოსაგვარებლად.
- მათ შორის უნდა შედგეს კომუნიკაცია.
- მათ უნდა მოიპოვონ ინფორმაცია თევზის პოპულაციის რეპროდუქციის შესახებ და შეიმუშავონ თევზჭერის სამომავლო განვითარებისთვის საჭირო სქემა.
- მოსწავლეები აღმოაჩენენ, რომ მათ სჭირდებათ ინსტიტუციური სტრუქტურა, რომელიც უზრუნველყოფს კონტროლს, რათა მათ მიერ თევზის პოპულაციის გადასარჩენად შეთანხმებული წესები ყველამ ზედმიწევნით დაიცვას.
- და ბოლოს, ისინი უნდა შეთანხმდნენ დაჭერილი თევზის რაოდენობის სამართლიანად განაწილების წესზე.

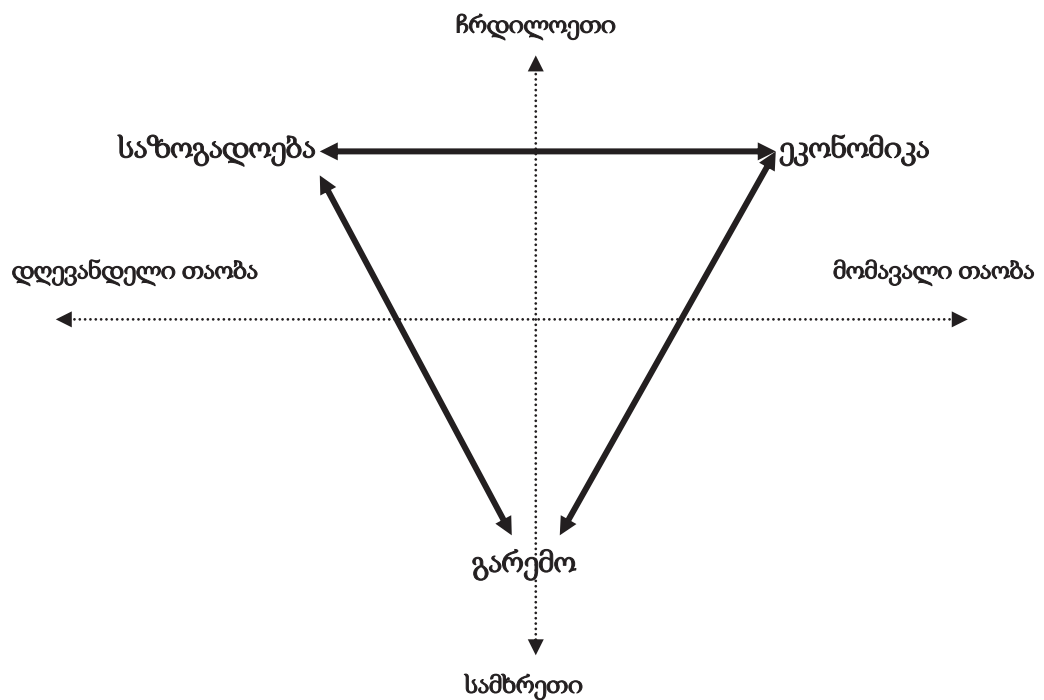
თევზჭერის თამაშის დროს, რაც არ უნდა მარტივი ჩანდეს იგი თავისი სიუჟეტით, მოსწავლეები წვდებიან 21-ე საუკუნის გლობალური საკითხების სიღრმეებს. მოსწავლეები, ასევე, გამოცდილებით ეცნობიან, თუ რას გულისხმობს პოლიტიკა – ისეთი მწვავე პრობლემების გადაჭრას, რომელიც საფრთხეს უქმნის საზოგადოებას და ზოგჯერ მთელ კაცობრიობას.

3. შეჯამება

მოსწავლეებმა შეიძლება წარმატებით გაართვან თავი ზოგიერთი იმ პრობლემის მოგვარებას, რომელიც მათ წინაშე დგას, შეიძლება წარუმატებლობა განიცადონ. შემაჯამებელ ეტაპზე მოსწავლეებმა აუცილებელია შეიტყონ, რომ ამგვარი წარუმატებლობა მათში სირცხვილის გრძნობას არ უნდა იწვევდეს. ჯერ ერთი, რეალურ ცხოვრებაში, წარუმატებლობა უფრო ხშირია, ვიდრე წარმატება, და მეორე, თევზჭერის თამაშში მონაწილეობით, ისინი სასკოლო დავალებას კი არ ასრულებენ, არამედ რთული პოლიტიკური პრობლემის გადაჭრას ცდილობენ. წინასწარ არავინ იცის, რომელია პოლიტიკური პრობლემის მართებული გადაჭრის გზა; ჩვენ უნდა შევეცადოთ, მოვინახოთ ეს გზა.

თევზჭერის თამაშის პროცესში, მოსწავლეებს უჩნდებათ მთელი რიგი კითხვები, რომელთაგანაც ზოგიერთი მდგრადი განვითარების მოდელს უკავშირდება (მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2):

- რა არის თევზჭერის ოპტიმალური დონე, რომელიც უზრუნველყოფს თევზის მდგრად რეპროდუქციას?
- როგორ დავრწმუნდეთ, რომ წარმოების მაქსიმალურ მოცულობა (ეკონომიკური ზრდის მიზანი) და ტბაში თევზის პოპულაციის დაცვა (გარემოს დაცვის მიზანი) მუდმივად გასტანს, მომავალშიც შენარჩუნდება?
- როგორ უნდა განხორციელდეს სამუშაოსა და მიღებული ნაწარმის სამართლიანი განაწილება მეთევზეთა საზოგადოებაში ოთხ სოფელს შორის?

მდგრადი განვითარების მოდელი (მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2)

მდგრადი განვითარების მოდელი მოიცავს სამივე შეკითხვას. ეს შეკითხვები სამ ძირითად მიზანს უკავშირდება. ესენია: ეკონომიკური ზრდა, გარემოს დაცვა და სამართლიანი გადანაწილება, ეს მიზნები თავის მხრივ ორ განზომილებას, დროისა (დღევანდელ და მომავალ თაობათა ინტერესები) და სივრცის (გლობალური სივრცე – ჩრდილოეთი და სამხრეთი) განზომილებებს უკავშირდება.

მდგრადი განვითარების მოდელში აღწერილია როგორც დილემა, რომელიც ჩნდება მაშინ, როცა ერთი მხარე ცდილობს მხოლოდ ერთი მიზნის მიღწევას, მაგალითად, ნახოს მოგება რესურსების დაუდევრად მოხმარების ხარჯზე, ასევე მიზნების დარეგულირება, რომელიც მიიღწევა მდგრადი განვითარების მიზნების მისაღწევად წარმატებული სტრატეგიის შემუშავებით. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.3 ეხმარება მოსწავლეებს გააანალიზონ „რაც შეიძლება მეტი თევზის დაჭერის“ მცდელობის შედეგები შემდეგი ორი თვალსაზრისით: ერთი მხარის მიერ დროებითი მოგების მიღება და მდგრადი განვითარების პერსპექტივა.

თამაშის პირობებში შესაძლებელია ოპტიმალური გადაწყვეტილების მიღება და მონაცემების ციფრებში გამოსახვა; მასწავლებელს, საჭიროების შემთხვევაში, შეუძლია ასეთი მონაცემების მიწოდება მოსწავლეებისთვის (მასალა მოსწავლეებისთვის 4.4).

ამ ანალიზისას მოსწავლეებს უჩნდებათ კითხვა, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების მიღწევა ფართო მასშტაბით? და რისი გაკეთება შეუძლია ინდივიდუალურ მოქალაქეს ამ მიზნის მისაღწევად?

დამატებითი სამუშაოს ვარიანტები

1. მე-4 და მე-5 თავების შერწყმა

როგორც ადრე ავლინებთ, მოსწავლეებმა შეიძლება განიხილონ, თუ რომელი ინსტიტუციური სტრუქტურა მიესადაგება მეთევზეთა მოთხოვნილებას ყველაზე მეტად. ეს შეიძლება იყოს წესების სისტემა და ხელისუფლების ორგანო, რომელიც ამ წესების გატარებას უზრუნველყოფს, ან ურთიერთშეთანხმება თანაბარი უფლებების მქონე პირთა შორის. მოსწავლეებს შეუძლიათ განავრცონ თევზჭერის თამაში და გამოიყენონ მათ მიერ შერჩეული ინსტიტუციური სტრუქტურა, როგორც მიზნის მიღწევის საშუალება, რაც ამავდროულად იქნება ამ საშუალების გამოცდაც.

2. კვლევითი ამოცანა

ნათელია, რომ თევზჭერის თამაში განასახიერებს პოლიტიკურ საკითხებს, რომელიც დამახასიათებელია როგორც ადგილობრივი საზოგადოებებისთვის, ასევე მსოფლიოსთვის, გლობალურ დონეზე. როგორც ავლინებთ, მსგავსი საკითხების მაგალითებია: ნახშირორჟანგის ემისია, ჭარბი რაოდენობით თევზჭერა, ბირთვული ნარჩენების თავიდან მოშორება და მიწისქვეშა წყლის მარაგის ჭარბი რაოდენობით მოხმარება.

ამ საკითხებიდან ერთ-ერთის ან სხვა საკითხის კვლევა შესაძლებელია როგორც დამატებითი სამუშაოს სახით, ასევე კვლევითი პროექტის სახით. ამ შემთხვევაში მოსწავლეებს უტარდებათ დამატებითი გაკვეთილი, რომლის დროსაც ისინი მოხსენებას აკეთებენ საკუთარ აღმოჩენებზე და მსჯელობენ, თუ რა ნაბიჯები უნდა გადაიდგას მათ მიერ გამოკვლეული პრობლემის მოსაგვარებლად.

კონფლიქტის ცნება

კონფლიქტი ყველა ჩვენგანს გამოუცდია და უმრავლესობისთვის ეს არასასიამოვნო გამოცდილებად რჩება. პლურალისტულ საზოგადოებაში, სხვადასხვა ინტერესისა და ღირებულების მატარებელ ადამიანთა შორის განსხვავება მატულობს, რაც კონფლიქტის წარმოშობის ალბათობას ზრდის.

პოლიტიკური საზოგადოებები კონფლიქტის მოგვარებისთვის გზების ძიების გამოწვევის წინაშე დგებიან. დემოკრატია არის სისტემა, რომელიც ცდილობს კონფლიქტს ცივილიზებული სახე მისცეს. იგი გვაწვდის ჩარჩოებს, რომლის ფარგლებშიც კონფლიქტი არამადლობრივ ფორმას იღებს და

სიტყვიერად მიმდინარეობს. არგუმენტების გაცვლა–გამოცვლა და განსხვავებულ ინტერესთა აშკარად გამოთქმა სასარგებლოდ კი არის, რადგანაც ეს ქმნის იმის ნათელ სურათს, თუ საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფს რა მოთხოვნილებები და ინტერესები აქვს და ამათგან რომელი უნდა იყოს გათვალისწინებული გადაწყვეტილების მიღებისას.

პლურალისტულ საზოგადოებაში, რომელსაც დემოკრატიული კონსტიტუცია გააჩნია, კონფლიქტის მოგვარება ხორციელდება კომპრომისის საფუძველზე. ყველაზე მეტად ეს ესადაგება კონფლიქტს მწირი რესურსების განაწილების თაობაზე, როგორცაა, შემოსავალი, დრო, წყალი და ა.შ.

კონფლიქტები, რომლებიც იდეოლოგიას ეხება – განსხვავებული ღირებულებები, რელიგია და ა.შ. უფრო რთული მოსაგვარებელია კომპრომისის საშუალებით. ამ შემთხვევაში საჭიროა გამოიძებნოს მშვიდობიანი თანაარსებობის მეთოდი. კონფლიქტები, რომლებიც ინდივიდუალობას ეხება – კანის ფერი, ეთნიკური წარმოშობა – ვერ გვარდება, მაგრამ უნდა მოხდეს ამგვარი კონფლიქტების აღკვეთა, რასაც უზრუნველყოფს „ძლიერი სახელმწიფო“.

კონფლიქტის აღბათობა ყოველთვის არსებობს იქ და მაშინ, სადაც და როცა ადამიანებს უწევთ ერთმანეთთან ურთიერთობა. დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პროცესში მოსწავლეებმა უნდა ისწავლონ, რომ კონფლიქტი არის „ბუნებრივი“ მოვლენა და არ უნდა ჰქონდეთ მისი შიში. ისინი უნდა ფლობდნენ კონფლიქტის მოგვარების უნარს, მოლაპარაკების გზით და პასუხისმგებლობის საკუთარ თავზე აღებით – მზად უნდა იყვნენ, გაითვალისწინონ პერსპექტივები და სხვათა ინტერესები და უნდა იცავდნენ ყველას უფლებას, მონაწილეობდნენ კონფლიქტის მშვიდობიანი გზით მოგვარებაში. მოცემული სახელმძღვანელო, აქედან გამომდინარე, მიზნად ისახავს, მოსწავლეებს გამოუმუშაოს კონფლიქტის მოგვარების უნარი. დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობა კონფლიქტის მოგვარებაში მონაწილეობას გულისხმობს.

კომპეტენციების გამომუშავება: კავშირი სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან

რას გვიჩვენებს ეს ცხრილი

წინამდებარე სახელმძღვანელოს სათაური, *მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში*, გულისხმობს იმ კომპეტენციებს, რომელსაც აქტიური მოქალაქე უნდა ფლობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მოცემული მატრიცა გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში შესულ თავებს შორის სინერგიის ეფექტის პოტენციალს. მატრიცა გვიჩვენებს, რომელი კომპეტენციების განვითარება ხდება მეოთხე თავში (შეფერილი, ჰორიზონტალური მწკრივი ცხრილში). მუქი შტრიხებით შემოსაზღვრული ვერტიკალური სვეტი გვიჩვენებს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენციებს – მისი გამოყოფა ხდება დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობასთან მჭიდრო კავშირის გამო. ჰორიზონტალური მწკრივები გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან კავშირს: რომელ კომპეტენციებს იძენს მოსწავლე სახელმძღვანელოში მოცემულ ამ თავებში, რომელიც მათ მეოთხე თავში სჭირდებათ?

როგორ გამოვიყენოთ მატრიცა?

მასწავლებლებს მოცემული მატრიცის გამოყენება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებს გაკვეთილის დასაგეგმად.

- ეს მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს, რომლებსაც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მცირე რაოდენობით გაკვეთილის ჩატარება უწევთ: მასწავლებელს საშუალება აქვს, აარჩიოს ეს თავი და გამოტოვოს სხვა თავები, თუ მიიჩნევს, რომ მოსწავლეები გარკვეულწილად უკვე ფლობენ სხვა ძირითად კომპეტენციებს, მაგალითად, მოცემულ თავში ასეთი კომპეტენციებია – პასუხისმგებლობის აღება, პრობლემის ანალიზი, მოლაპარაკებებში მონაწილეობისთვის საჭირო უნარ-ჩვევები.
- მოცემული მატრიცა ეხმარება მასწავლებელს, დარწმუნდეს სინერგიის ეფექტში, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ერთსა და იმავე კომპეტენციას განმეორებით იძენენ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ სხვადასხვა კონტექსტში. ამ შემთხვევაში მასწავლებელი ირჩევს რამდენიმე თავს და კომბინირებულად აწვდის მათ მოსწავლეებს.

თავი	კომპეტენციის განვითარების განზომილებები			მიდგომები და ღირებულებები
	პოლიტიკური ანალიზი და შეფასება	მეთოდები და უნარები	მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება	
4. კონფლიქტი	კონფლიქტისა და დილემის ანალიზი ურთიერთდამოკიდებულება მდგრადი განვითარება	რთული პრობლემების იდენტიფიკაცია მოლაპარაკება	კომპრომისი პოლიტიკის კოორდინირება	დათმობაზე წასვლისთვის მზადყოფნა პასუხისმგებლობა
2. პასუხისმგებლობა	დილემის ანალიზი	არჩევანის შედეგების გაანალიზება		ურთიერთთარიარება
3. მრავალფეროვნება და პლურალიზმი	კონფლიქტის პოტენციალი პლურალისტულ საზოგადოებაში	მოლაპარაკება		
5. წესები და კანონი	„წესები წარმოადგენენ კონფლიქტის მოგვარების საშუალებებს“	პრობლემის ანალიზი და გადაწყვეტა	კონფლიქტის მოსაგვარებლად საჭირო წესების ინსტიტუციური სისტემის შექმნა და გამოყენება	

6. მთავრობა და პოლიტიკა	პოლიტიკა – პრობლემებისა და კონფლიქტების მოგვარების პროცესი	პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის აღწერა და ანალიზი	გადაწყვეტილების მიღებასთან დაკავშირებულ საჯარო დებატებში მონაწილეობა	
7. თანასწორობა	კონფლიქტი უმრავლესობასა და უმცირესობას შორის		ჯგუფთა ინტერესების დასარეგულირებელი საშუალების შექმნა	სხვათა პერსპექტივების გათვალისწინება
8. თავისუფლება	ვერბალური კომუნიკაცია – კონფლიქტის ცივილიზებულად მოგვარების საშუალება	კამათი	კამათის სტრატეგიები	„ვოლტერიანული შეხედულება“: აღიარება იმისა, რომ აზრისა და გამოხატვის თავისუფლებით სარგებლობს ყველა

თავი 4: კონფლიქტი – თევზჭერის კონფლიქტი როგორ გადავწყვიტოთ მდგრადი განვითარების პრობლემა?

გაკვეთილის თემა	კომპეტენციის გამომუშავება/სწავლის მიზანი	მოსწავლის ამოცანა	მასალა და რესურსები	მეთოდი
გაკვეთილი 1 თევზჭერის თამაში (1)	კომპლექსური სიტუაციის ანალიზი, გადაწყვეტილების მიღება შეზღუდულ დროში. მოსწავლეები ეცნობიან დილემას, რომელიც უკავშირდება მდგრადი განვითარების მიზნებს.	მოსწავლეები ადგენენ პრობლემებს და მუშაობენ გადაწყვეტილების გზების ძიებასა და სტრატეგიის შემუშავებაზე.	კალკულატორი ან კომპიუტერი. მასალა მასწავლებლებისთვის 4.1–4.4. A 4 ფორმატის ფურცლები, მარკერები.	პრაქტიკული სწავლა.
გაკვეთილი 2 თევზჭერის თამაში (2)	მოლაპარაკებები კომპრომისის თაობაზე. ურთიერთდამოკიდებულება, ინტერესთა კონფლიქტი.	მოსწავლეები აანალიზებენ კომპლექსურ პრობლემას. მოსწავლეები თანამშრომლობენ ერთობლივი გადაწყვეტილების შემუშავების მიზნით.	კალკულატორი ან კომპიუტერი. მასალა მასწავლებლებისთვის 4.1–4.4. A 4 ფორმატის ფურცლები, მარკერები.	პრაქტიკული სწავლა.
გაკვეთილი 3 როგორ დავიჭიროთ „რაც შეიძლება მეთი თევზი“?	ანალიტიკური აზროვნება: გამოცდილების დაკავშირება აბსტრაქტულ ცნებასთან ან მოდელთან. მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი.	მოსწავლეები იხსენებენ გამოცდილებას, რომელიც მიიღეს თევზჭერის თამაშისას.	მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.3. (არასავალდებულო)	დეტალური მოხსენებები. პლენალური განხილვა. ინდივიდუალური სამუშაო.
გაკვეთილი 4 როგორ უზრუნველყოთ მდგრადი განვითარება?	ანალიზი და მასჯელობა: გამოცდილების განხილვა ცნებაზე დაფუძნებული ანალიზის საშუალებით. სტიმული ძლიერ გავლენას ახდენს ჩვენს ქცევაზე. სტიმულის ეფექტს აკონტროლებს წესები (გარეგანი ფაქტორი) ან პასუხისმგებლობა (თვითკონტროლი).	მოსწავლეები ცნებებს უკავშირებენ საკუთარ გამოცდილებას.	მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2.	პრეზენტაციები. პლენალური განხილვა. მასწავლებლის ინსტრუქციები.

გაკვეთილი 1

თევზჭერის თამაში (1)

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	კომპლექსური სიტუაციის ანალიზი, გადაწყვეტილების მიღება შეზღუდულ დროში.				
სწავლის მიზანი	მოსწავლეები ეცნობიან დილემას, რომელიც უკავშირდება მდგრადი განვითარების მიზნებს.				
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ადგენენ პრობლემებს და მუშაობენ გადაწყვეტილების გზების ძიებასა და სტრატეგიის შემუშავებაზე				
მასალა და რესურსები	<p>მასალა მასწავლებლებისთვის 4.1–4.4.</p> <p>4.1 ფურცლები თითოეული ჯგუფისთვის ჩანაწერების გასაკეთებლად.</p> <p>4.2 თევზის პოპულაციის რეპროდუქციის ცხრილი (მასწავლებლებისთვის).</p> <p>4.3 ცხრილი ჩანაწერების გასაკეთებლად (გამოყენებულია ფლიპჩარტი ან დაფა).</p> <p>4.4 დიაგრამა ჩანაწერების გასაკეთებლად (გამოყენებულია ფლიპჩარტი ან დაფა).</p> <p>კალკულატორი ან კომპიუტერი.</p> <p>A 4 ფორმატის ფურცლები, მარკერები.</p>				
მეთოდი	პრაქტიკული სწავლა.				
დროის ბიუჯეტი	<table border="1"> <tr> <td>1. თევზჭერის თამაშის წესების გაცნობა.</td> <td>10 წთ.</td> </tr> <tr> <td>2. თევზჭერის თამაში (სამი რაუნდი)</td> <td>30 წთ.</td> </tr> </table>	1. თევზჭერის თამაშის წესების გაცნობა.	10 წთ.	2. თევზჭერის თამაში (სამი რაუნდი)	30 წთ.
1. თევზჭერის თამაშის წესების გაცნობა.	10 წთ.				
2. თევზჭერის თამაში (სამი რაუნდი)	30 წთ.				

ინფორმაცია

თუ პირობები ამის საშუალებას იძლევა, უმჯობესია, მოხდეს პირველი და მეორე გაკვეთილების შერწყმა. მაგრამ თამაში მიმდინარეობს ორ დამოუკიდებელ რაუნდად.

დასაწყისში მოსწავლეებს არ ეძლევათ მითითება იმის შესახებ, რომ კომუნიკაცია დაამყარონ ერთმანეთთან და არ ხდება მათი შეჩერება, თუ ისინი ასეთ გადაწყვეტილებას მიიღებენ. მასწავლებელი მოსწავლეებს მხოლოდ ახსენებს იმის შესახებ, რომ მათ დრო რაციონალურად უნდა გამოიყენონ.

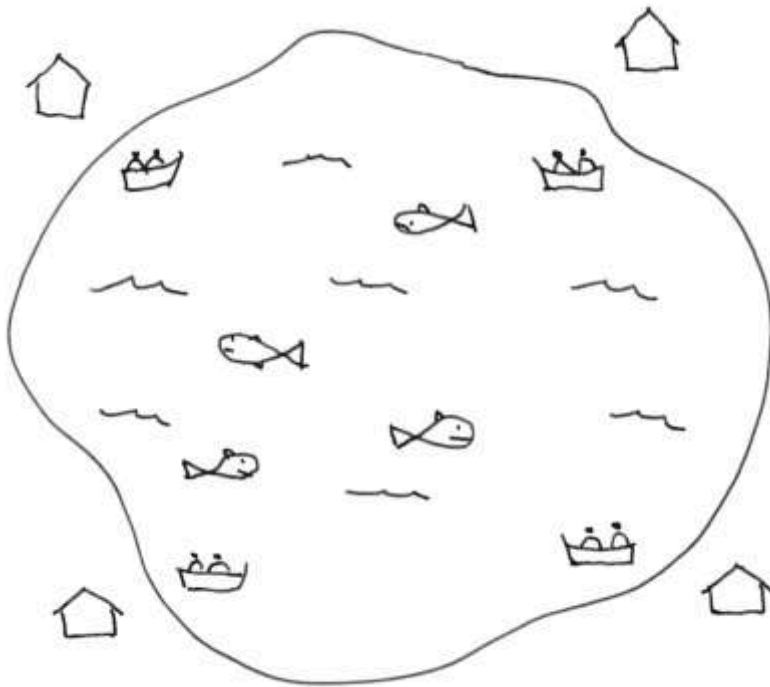
გაკვეთილის აღწერა

ეტაპი 1: მოსწავლეები ეცნობიან თევზჭერის თამაშის წესებს

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ მათ მოუწევთ, მონაწილეობა მიიღონ თამაშში, რომელიც რეალური ცხოვრებიდან აღებული მნიშვნელოვანი სიტუაციის სიმულაციაა.

„წარმოიდგინეთ, რომ თქვენ ხართ ერთი ტბის ნაპირას მცხოვრები, ოთხი სოფლის საზოგადოებიდან ერთ-ერთის წევრი. ტბაში თევზი მრავლად არის, ასე რომ, თქვენ არ გჭირდებათ იმაზე დარდი, თუ როგორ ირჩინოთ თავი. მეთევზეობა არის თქვენი ეკონომიკის ერთადერთი დარგი: თქვენ შემოსავლის სხვა წყარო არ გააჩნიათ.“

მასწავლებელს შეუძლია ამ შესავალის ილუსტრირება დაფაზე ან ფლიპჩარტზე მარტივი ნახატის დატანით, სადაც გამოსახული იქნება თევზებით სავსე ტბა და ოთხი სოფელი, რომელიც მეთევზეობით არის დაკავებული, თევზაობისთვის მზადყოფნაში მოყვანილი ნავეებით ნაპირზე.

„თქვენ მთელი სეზონის განმავლობაში თევზაობთ, მაგრამ ზამთარში სეზონი დახურულად ცხადდება, რაც თევზის პოპულაციის აღდგენის საშუალებას იძლევა. ზამთრის თვეების განმავლობაში, თქვენ თავი უნდა ირჩინოთ გამხმარი თევზის მარაგითა და უნდა შეაკეთოთ ნავეები და ბადეები შემდეგი სეზონისთვის.“

ამის შემდეგ, მოსწავლეები იღებენ ინსტრუქციას იმის თაობაზე, თუ როგორ განახორციელონ თევზჭერის თამაში.

ისინი ქმნიან ოთხ, არაუმეტეს ექვსი მოსწავლისგან შემდგარ ჯგუფს. (თუ ჯგუფების რაოდენობა ოთხს აღემატება, საჭირო გახდება შედეგთა ცხრილის შეცვლა –იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 4.3.)

ყოველი ჯგუფი წარმოადგენს მეთევზეთა გუნდს. მათ შეუძლიათ საკუთარ ნაგს სასურველი სახელწოდება შეურჩიონ და მათ ეძლევათ ფურცელი, სადაც ჩანაწერები უნდა გააკეთონ დაჭერილი თევზის რაოდენობის შესახებ.

თამაში მიმდინარეობს რამდენიმე რაუნდად, რომლებიც შეესაბამება თევზაობის სეზონებსა და დახურულ სეზონებს, რომლის დროსაც ხდება თევზის პოპულაციის აღდგენა.

მასწავლებელი თამაშის მიზანს მოსწავლეებს მხოლოდ ერთი ფრაზით აცნობს: „ეცადეთ, დაიჭიროთ რაც შეიძლება მეტი თევზი“. ეს ინსტრუქცია სხვადასხვანაირად შეიძლება იქნეს გაგებულად, მაგრამ მასწავლებელი სხვა მინიშნებას არ იძლევა და მოსწავლეებს ანდობს თევზაობისთვის სტრატეგიების შემუშავებას. მესამე გაკვეთილზე, მოსწავლეები კვლავ დაუბრუნდებიან თამაშის ამ დასაწყის ეტაპს.

სეზონის დასაწყისში ყოველი გუნდი იღებს გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ რა წილის/რაოდენობის თევზის დაჭერა სურს. მაქსიმალური წილი ერთ ნავზე 15%-ს შეადგენს. რადგან პირველი სეზონის დასაწყისში, ტბაში თევზის რაოდენობა არის 140 ტონა, ეს ნიშნავს, რომ დაჭერილი თევზის მაქსიმალური რაოდენობა ერთ ჯგუფზე, უნდა შეადგენდეს 21 ტონას. (თუ თამაშში ოთხ ჯგუფზე მეტი მონაწილეობს, მაშინ დაჭერილი თევზის რაოდენობის მაქსიმალური ზღვარი შესაბამისად უნდა შეიცვალოს.)

მასწავლებელი არანაირ დამატებით ინფორმაციას არ იძლევა იმის თაობაზე, თუ როგორ შეიძლება განვითარდეს მოვლენები, თუ ოთხივე ჯგუფი მათთვის დაწესებულ თევზის მაქსიმალურ რაოდენობას დაიჭერს და მათ მიერ დაჭერილი თევზის რაოდენობა ჯამში 84 ტონას შეადგენს. ესეც თამაშის ნაწილია: მოსწავლეები მიხვდებიან, თუ რამდენ ინფორმაციას არ ფლობენ. მათ არ იციან, რა სტრატეგიას აირჩევენ მათი კონკურენტები, არ იციან თევზის პოპულაციის რეპროდუქციის ნორმა, რაც, სურვილის შემთხვევაში მათ შეუძლიათ თავად გაარკვიონ.

ეტაპი 2: თევზჭერის თამაში

პირველი რაუნდი იწყება. გუნდები განიხილავენ, რა წილი აირჩიონ. ოთხი წუთის შემდეგ მასწავლებელი მათ ჩამოართმევს ჩანაწერების ფურცლებს და მათზე დაფიქსირებული მონაცემები გადააქვს ცხრილში, გამოითვლის თითოეული ნავის მიერ დაჭერილი თევზის რაოდენობას ტონებში და ადგენს პირველ სეზონზე ოთხივე გუნდის მიერ სულ დაჭერილი თევზის ჯამურ წილს (ამ შემთხვევაში გამოგადგებათ კალკულატორი ან კომპიუტერი). მასწავლებელს შედეგები შეყავს ცხრილში და წარუდგენს მათ მოსწავლეებს. თევზის მარაგისა და დაჭერილი თევზის რაოდენობის შესახებ მონაცემების გადატანა ხდება დიაგრამაზე, რომლის შედგენაც ხდება მასალა მასწავლებლებისათვის 4.4-ის მიხედვით.

თევზის პოპულაციის რეპროდუქციის ცხრილზე დაყრდნობით, მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეებს თევზის პოპულაციის რაოდენობას მეორე სეზონის დასაწყისისთვის.

მოსწავლეებს უბრუნდებათ თავიანთი ფურცლები ჩანაწერების გასაგრძელებლად. ისინი ამუშავებენ მონაცემებს მათ მიერ სეზონზე დაჭერილი თევზის საერთო რაოდენობის შესახებ.

გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ დასაწყის ეტაპზე, მოსწავლეები ცდილობენ, ნებადართული წილის/ნორმის ფარგლებში, მაქსიმალური რაოდენობის თევზი დაიჭირონ, რაც ჯამში 70 ტონას შეადგენს და შესაბამისად თევზის მარაგის ნახევარს; შედეგი შესაძლოა იყოს უფრო დიდი რაოდენობით დაჭერილი თევზი. თუ თევზის მარაგი ტბაში განახევრდა, დახურულ სეზონზე იგი მხოლოდ ნაწილობრივ შეიძლება აღდგენას და, სავარაუდოდ, შეიძლება მხოლოდ 94 ტონა შეადგინოს. რაც იმას ნიშნავს, რომ თევზის პოპულაცია ერთი მესამედით შემცირდა ერთი წლის განმავლობაში. დიაგრამაზე მრუდები მკვეთრ დაღმასვლას ასახავენ, რაც მიანიშნებს თევზის მარაგის ამოწურვის გარდაუვალ საფრთხეზე.

მოსწავლეები ამჯერად საფრთხეს ათვითვცნობიერებენ. თუ ისინი მაქსიმალურად ისარგებლებენ მათთვის დაწესებულ 15%-იანი წილით, თევზის პოპულაცია გადაშენების პირას აღმოჩნდება ორი–

სამი სეზონის შემდეგ, გუნდებს მოუწევთ მოლაპარაკება იმის თაობაზე, უნდა შეამცირონ თუ არა მათთვის დაწესებული 15%-იანი ზღვარი, რათა თავიდან აირიდონ თევზის სრული გადაშენების საფრთხე. ამ ეტაპიდან თამაშის განვითარება სხვადასხვანაირად მიმდინარეობს და დამოკიდებულია, მაგალითად, მოსწავლეების ასაკსა და სქესზე.

შემდეგი რაუნდები იგივე რეჟიმში მიმდინარეობს. შემდეგი სამი რაუნდის განმავლობაში, მასწავლებელი არ მოუწოდებს მოსწავლეებს ერთმანეთთან კონტაქტისკენ, მაგრამ მათ ამის გაკეთება შეუძლიათ, თუ ინიციატივას გამოიჩენენ. მასწავლებელი, როგორც თამაშის მენეჯერი, მათ საამისო დროს აძლევს, მაგრამ, 5 წუთის შემდეგ, მოითხოვს შემდეგ რაუნდზე გადასვლას; ეს რეალობას ასახავს – სეზონის დაწყებისთანავე მეთევზეები თავის საქმიანობას უნდა შეუდგნენ.

რამდენიმე რაუნდის შემდეგ, თუ მასწავლებელი შეატყობს, რომ თევზის მარაგი მკვეთრად მცირდება, მას შეუძლია „სასწაული“ მოახდინოს და რამდენიმე ტონა თევზი დაამატოს ტბაში თევზის რაოდენობის ზრდის მონაცემს.

მეოთხე რაუნდის შემდეგ მასწავლებელი გუნდებს კომუნიკაციისკენ მოუწოდებს, თუ მათ აქამდე ერთმანეთთან ურთიერთობა არ დაუმყარებიათ.

ზოგიერთ შემთხვევაში მოსწავლეები საერთო გადაწყვეტილების მიღებას ახერხებენ, ზოგიერთ შემთხვევაში - ვერა. ჯგუფები თავად იღებენ გადაწყვეტილებას, სურთ თუ არა საერთო შეთანხმებას დაექვემდებარონ და რამდენად ზუსტად დაექვემდებარონ – ისევე, როგორც რეალურ ცხოვრებაში.

გაკვეთილი 2 თევზჭერის თამაში (2)

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	მოლაპარაკებები კომპრომისის თაობაზე.						
სწავლის მიზანი	ურთიერთდამოკიდებულება, ინტერესთა კონფლიქტი.						
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები აანალიზებენ კომპლექსურ პრობლემას. მოსწავლეები თანამშრომლობენ ერთობლივი გადაწყვეტილების შემუშავების მიზნით.						
მასალა და რესურსები	მასალა მასწავლებლებისთვის 4.1–4.4. 4.1 ფურცლები თითოეული ჯგუფისთვის ჩანაწერების გასაკეთებლად. 4.2 თევზის პოპულაციის რეპროდუქციის ცხრილი (მასწავლებლისთვის). 4.3 ცხრილი ჩანაწერების გასაკეთებლად (გამოყენებულია ფლიპჩარტი ან დაფა). 4.4 დიაგრამა ჩანაწერების გასაკეთებლად (გამოყენებულია ფლიპჩარტი ან დაფა). კალკულატორი ან კომპიუტერი. A 4 ფორმატის ფურცლები, მარკერები.						
მეთოდი	პრაქტიკული სწავლა.						
დროის ბიუჯეტი	<table border="1"> <tr> <td>1. თევზჭერის თამაში (მე-4 რაუნდი).</td> <td>7 წთ.</td> </tr> <tr> <td>2. მოლაპარაკებები.</td> <td>15 წთ.</td> </tr> <tr> <td>3. თევზჭერის თამაში (მე-5–7 რაუნდი).</td> <td>20 წთ.</td> </tr> </table>	1. თევზჭერის თამაში (მე-4 რაუნდი).	7 წთ.	2. მოლაპარაკებები.	15 წთ.	3. თევზჭერის თამაში (მე-5–7 რაუნდი).	20 წთ.
1. თევზჭერის თამაში (მე-4 რაუნდი).	7 წთ.						
2. მოლაპარაკებები.	15 წთ.						
3. თევზჭერის თამაში (მე-5–7 რაუნდი).	20 წთ.						

ინფორმაცია

მოსწავლეები აგრძელებენ თევზჭერის თამაშს და ასრულებენ შემდგომ სამ ან ოთხ რაუნდს.

მეოთხე რაუნდის შემდეგ მასწავლებელი მოუწოდებს მოსწავლეებს, დაელაპარაკონ ერთმანეთს, თუ მათ შორის კომუნიკაცია ჯერ არ შემდგარა. თამაშის დრო ჩერდება, რათა მოსწავლეებს საშუალება მიეცეთ, ერთმანეთს გაუზიარონ საკუთარი მოსაზრებები და წინადადებები. მასწავლებელი განსაზღვრავს, რა დრო უნდა მიეცეს მოსწავლეებს ამ ამოცანის შესასრულებლად.

გაკვეთილის აღწერა

ეტაპი 1: მოსწავლეები თამაშობენ ერთ რაუნდს

მასწავლებელი მოსწავლეებს წარუდგენს შედეგებს. თუ მოსწავლეები ინიციატივას გამოთქვამენ, გააგრძელონ თამაში, მასწავლებელი მათ ამისთვის გარკვეულ დროს აძლევს. მასწავლებელი აცხადებს, რომ ინტერვალები თევზაობის სეზონებს შორის 10 წუთით გაიზარდა.

ეტაპი 2: მოლაპარაკებები

მოსწავლეები სერიოზული პრობლემის წინაშე დგანან – ჭარბი რაოდენობით თევზჭერა – და მათ არ გააჩნიათ ინსტიტუციური ჩარჩო (კომუნიკაციის წესები, თევზაობის წესებისა და კონტროლის სისტემა და ა.შ.), რომელიც მათ დახმარებას გაუწევს ამ პრობლემის მოგვარებაში. ასე რომ, მათ თავად უნდა შექმნან იგი.

მასწავლებელმა მოსწავლეების დისკუსიაში მონაწილეობა არავითარ შემთხვევაში არ უნდა მიიღოს (არც მრჩეველის, არც კომენტატორის, არც თავმჯდომარის, არც ხელმძღვანელის და ა.შ. სახით), არამედ მხოლოდ თვალყური უნდა ადევნოს მათ. პრაქტიკული მეთოდის სწავლის შესაძლებლობებს, სწორედ პრობლემა იძლევა და სკოლის გარეთ, რეალურ ცხოვრებაში, მოსწავლეებმა ამ პრობლემებს დამოუკიდებლად უნდა გაართვან თავი.

ეტაპი 3: მოსწავლეები თამაშობენ სამ ფინალურ რაუნდს

მასწავლებელი მოუწოდებს მოსწავლეებს გააგრძელონ თამაში ჩვეულ ტემპში. მოლაპარაკების შედეგებიდან გამომდინარე, მოთამაშეებმა შეიძლება შეცვალონ თევზაობის თავიანთი სტრატეგია და, ამ შემთხვევაში, რეზულტატი იქნება თევზის მარაგის ამოწურვის საფრთხის თავიდან აცილება.

გაკვეთილი 3 როგორ დავიჭიროთ „რაც შეიძლება მეტი თევზი“? დეტალური მოხსენებები და შეჯამება

<p>მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.</p> <p>ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.</p> <p>სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.</p> <p>მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.</p> <p>მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.</p> <p>დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</p>	
კომპეტენციების დაუფლება	ანალიტიკური აზროვნება: გამოცდილების დაკავშირება აბსტრაქტულ ცნებასთან ან მოდელთან.
სწავლის მიზანი	მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები იხსენებენ გამოცდილებას, რომელიც მიიღეს თევზჭერის თამაშისას.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.3. (არასავალდებულო)
მეთოდი	დეტალური მოხსენებები. პლენალური განხილვა. ინდივიდუალური სამუშაო.
დროის ბიუჯეტი	<p>1. დეტალური მოხსენებები: მოსწავლეები გამოდიან თამაშის დროს აღებული როლებიდან. 15 წთ.</p> <p>2. მოსწავლეები იკვლევენ შემდეგი ინსტრუქციის ორ-აზროვნებას: „ეცადე, დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“. 10 წთ.</p> <p>3. მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი. 15 წთ.</p>

<p>ინფორმაცია</p> <p>დეტალური მოხსენებები: მოსწავლეები გამოდიან თამაშიდან. ეს შეიძლება გარკვეულ ემოციებთანაც იყოს დაკავშირებული.</p> <p>მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელისადმი ინდუქციური მიდგომა: მოსწავლეები მათ მიერ გაკეთებული დეტალური მოხსენებების საუბრეზე აყალიბებენ მდგრადი განვითარების მოდელის მიზანთა კატეგორიებს. სავარჯიშო აბსტრაქტულ აზროვნებაზე.</p> <p>კონსტრუქტივისტული სწავლა: მოსწავლეები ქმნიან კონტექსტს, სადაც მათ სჭირდებათ მდგრადი განვითარების მოდელი. ისინი საკითხის ირგვლივ წამოჭრილი კითხვების მასწავლებლისთვის დასმის ნაცვად, ამ კითხვებზე პასუხებს შემაჯამებელ ეტაპზე ეძებენ.</p>
--

გაკვეთილის აღწერა

ეტაპი 1: დეტალური მოხსენებები

მოსწავლეები გამოდიან თევზჭერის თამაშიდან

მასწავლებელი ჩანაწერებს აკეთებს ფლიპჩარტზე ან დაფაზე, თავისუფალს ტოვებს მეორე სვეტს.

მოსწავლეები, სავარაუდოდ, მძაფრ ემოციებს გამოხატავენ:

- კონფლიქტი წარმატებულებსა და წარუმატებლებს შორის.
- მდიდარი და ღარიბი მეთევზეები.
- ბუნებრივი რესურსების განადგურება.
- თევზჭერის საერთო მოცულობის შემცირება (მეთევზეთა მთლიანი საზოგადოების გადატაკება).
- რთული მოლაპარაკებები, მაგ. პასუხისმგებლობის ნაკლებობა, ზოგიერთი მხარე არ გამოთქვამს მზადყოფნას თანამშრომლობისთვის.
- წესების აღსრულებისთვის საჭირო ხელისუფლების არარსებობა.
- საკითხისადმი პასუხისმგებლობით მიდგომისათვის არანაირი დაფასება – ნაკლები თევზის დაჭერას სიღარიბისკენ მივყავართ, და საშუალებას აძლევს სხვა მეთევზეებს, მეტი თევზი დაიჭირონ.

ეტაპი 2: შეჯამება

მოსწავლეები განიხილავენ ინსტრუქციის „ეცადე დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“ ორაზროვნებას

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ მათ წინაშე გამოიკვეთა რთული პრობლემა. ასეთი პრობლემების დასაძლევად, პირველ რიგში, საჭიროა პრობლემის არსის გაგება. როგორც მედიცინაში, ექიმს, პირველ რიგში, სჭირდება დიაგნოზი, რათა გადაწყვიტოს თერაპიის რომელი კურსი დაუნიშნოს ავადმყოფს.

მასწავლებელი ახსენებს მოსწავლეებს ინსტრუქციას, რომელიც მათ თევზჭერის თამაშის დაწყებამდე მიიღეს და ამ ინსტრუქციას დაფაზე ან ფლიპჩარტზე წერს: „ეცადე დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“.

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, გაიხსენონ, როგორ აღიქვეს ეს ინსტრუქცია და რაში მდგომარეობდა მათი მიზანი, როდესაც ისინი განსაზღვრავდნენ, რა რაოდენობით უნდა დაეჭირათ თევზი. მოსწავლეები სამ საკითხზე უნდა დაფიქრდნენ:

„ეცადე“ – ვინ უნდა ეცადოს?

„რაც შეიძლება მეტი“ – რა იგულისხმება სიტყვა „შესაძლებლის“ ფარგლებში?

მოსწავლეები ერთი წუთის განმავლობაში ფიქრობენ, რის შემდეგაც მასწავლებელი მათ სთხოვს, გამოთქვან საკუთარი მოსაზრებები. მოსწავლეები ხსნიან, როგორ აღიქვეს ეს ინსტრუქცია და ამტკიცებენ, რამ განაპირობა მათი ასეთი აღქმა. როდესაც ნათელი სურათი უკვე შექმნილი იქნება,

მასწავლებელს მოსწავლეების მიერ გამოთქმული ძირითადი მოსაზრებები გადააქვს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე.

თუ მოსწავლეები პასუხობენ, რომ მათ მოქმედებას განაპირობებდა ზრუნვა საკუთარი სოფლისთვის, რომ ისინი მოქმედებდნენ მხოლოდ საკუთარი სოფლის ინტერესებიდან გამომდინარე, საჭიროების შემთხვევაში სხვების ინტერესების გაუთვალისწინებლობის და გარემოს დაცვის უგულვებელყოფის ხარჯზე, შედეგად მივიღებთ შემდეგი ტიპის ცხრილს. მაგრამ ზოგიერთმა მოსწავლემ შეიძლება სხვანაირად ახსნას საკუთარი მოქმედების მიზეზები და სრული სურათიც სახეზე იქნება (იხ. მეორე ცხრილი).

ჩვენი მიზანი თევზჭერის თამაშში: „ეცადე, დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“					
ვინ?		რაც შეიძლება მეტი?		როდის?	
ჩვენი ნავი		ლიმიტი		დღეს	
		წილის/ნორმის მიხედვით			
ჩვენი კეთილდღეობა		ჩვენი კეთილდღეობა		ჩვენი კეთილდღეობა	

თუ ისინი მოქმედებდნენ გამომდინარე საკუთარი სოფლის კეთილდღეობის ინტერესებიდან, შედეგი სავალალო იქნება. მოსწავლეები გაათვითცნობიერებენ, რომ „მხოლოდ ჩვენი კეთილდღეობისთვის“ პრინციპით სარგებლობამ, მთელი საზოგადოება კატასტროფამდე მიიყვანა.

ამას მივყავართ შემდეგ კითხვამდე: შეუძლიათ მოსწავლეებს სხვა ალტერნატივა გამოეძინონ იმისათვის, თუ როგორ უნდა იყოს აღქმული მიზანი „დაიჭირო იმდენი, რამდენიც შეგიძლია“.

მეორე მხრივ, თუ მოსწავლეები სხვა მიზნებსაც დაასახელებენ, როგორცაა თევზის რესურსის დაცვა ან სხვა სოფლებისადმი პასუხისმგებლობა, განსხვავება მიზნის აღქმაში დაუყოვნებლივ იჩენს თავს.

მოსწავლეები ასევე განიხილავენ, შეიძლება თუ არა შეიცვალოს თავდაპირველი ინსტრუქცია. თუმცა, თუ ისინი გაითვალისწინებენ თამაშის დაწყებამდე მათთვის მიცემულ პირობას, რომ თევზი მათი ერთადერთი საარსებო წყაროა, მაშინ თავდაპირველ ინსტრუქციასაც დასჯერდებიან.

ბოლოს, მიუხედავად იმისა, თუ რა მიმართულებას მიიღებს მათი დისკუსია, მოსწავლეებმა უნდა გაათვითცნობიერონ და აღიარონ, რომ ინსტრუქცია – „დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“ შეიძლება სხვადასხვანაირად იქნეს აღქმული და ამან სხვადასხვა შედეგამდე მიგვიყვანოს.

მასწავლებელი აჯამებს მოსწავლეების მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებს და გადააქვს ისინი დაფაზე:

ჩვენი მიზანი თევზჭერის თამაშში: „ეცადე, დაიჭირო რაც შეიძლება მეტი თევზი“					
ვინ?		რაც შეიძლება მეტი?		როდის?	
ჩვენი ნავი	ყველა	ლიმიტი		დღეს	სამომავლოდ
		წილის/ნორმის მიხედვით	რეპროდუქციის დონის მიხედვით		
ჩვენი კეთილდღეობა	ყველას კეთილდღეობა	ჩვენი კეთილდღეობა	რესურსების დაცვა	ჩვენი კეთილდღეობა	პასუხისმგებლობა (გარემო, მომავალი თაობა)
კონფლიქტი	მშვიდობა	კონფლიქტი	მშვიდობა	კონფლიქტი	მშვიდობა

შექმნილი სურათის ფონზე მოსწავლეებს შეიძლება გაუჩნდეთ შემდეგი კითხვები.

რა თქმა უნდა, გაცილებით გონივრულია სხვათა ხარჯზე „მხოლოდ ჩვენი კეთილდღეობისთვის“ ზრუნვის ნაცვლად, არჩევანი სხვა ალტერნატივაზე გაკეთდეს, რადგან პირველ შემთხვევაში კონფლიქტი გარდაუვალია. მაგრამ თამაშის დასაწყისშივე, რატომ არ ვეცადეთ დაგვერეგულირებინა ეს მიზნები? და რატომ აღმოჩნდა ამ მიზნების მისაღწევად გამართული მოლაპარაკება ასე რთული?

ეტაპი 3: მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი

საფეხური 3.1: მოსწავლეები საკუთარ განხილვას აკავშირებენ მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელთან

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 4.2 (მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი). მოსწავლეებს ეძლევათ დავალება ამ მოდელში ამოიკნონ ის მიზანი, რომელიც მათ განიხილეს („ჩვენი კეთილდღეობა“ – „საყოველთაო კეთილდღეობა“ – „გარემოს დაცვა“ – პასუხისმგებლობა მომავალი თაობის წინაშე“).

მოსწავლეები პასუხს იძლევიან მას შემდეგ, რაც მცირე დროის მანძილზე სწავლობენ მოდელს. ისინი მათთვის დარიგებულ ფურცლებზე გამოსახულ სამკუთხედში ამოიკნობენ მათ მიერ განხილულ მიზნებს.

მასწავლებელი მათ ყურადღებას მიაპყრობს განმარტებებს (რას ნიშნავს ორმხრივი ისრები, მიზანთა განზომილებები: მდგრადი განვითარების მიზნები, დროის განზომილება, გლობალური (სივრცითი) განზომილება).

საფეხური 3.2: საშინაო დავალების ამოცანა: მოსწავლეები ამზადებენ მასალას მომავალი გაკვეთილისთვის

მასწავლებელი მოსწავლეებს აძლევს საშინაო დავალებას. მათ უნდა მომზადონ ინფორმაცია, რომელსაც კლასი გაეცნობა მომავალი გაკვეთილის დასაწყის ეტაპზე. ისინი, ფურცელზე დაბეჭდილი ფორმით, შემდეგ ინსტრუქციას იღებენ (იხ. მასალა მასწავლებლებისთვის 4.5).

1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენ მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.
2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კეთილდღეობის მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?

სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.

შეასრულეთ დავალება წერილობითი ფორმით.

მასწავლებელს შეუძლია, საჭიროების შემთხვევაში მოსწავლეებს მიაწოდოს მასალა მოსწავლეებისთვის 4.3, რომელიც მათ დავალების შესრულებაში დაეხმარება.

გაკვეთილი 4

როგორ უზრუნველყოთ მდგრადი განვითარება?

მიზნების დარეგულირებისა და კონფლიქტის დაძლევის გზები

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	ანალიზი და მსჯელობა: გამოცდილების განხილვა ცნებაზე დაფუძნებული ანალიზის საშუალებით.						
სწავლის მიზანი	სტიმული ძლიერ გავლენას ახდენს ჩვენს ქვეყანაზე. სტიმულის ეფექტს აკონტროლებს წესები (გარეგანი ფაქტორი) ან პასუხისმგებლობა (თვითკონტროლი).						
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ცნებებს უკავშირებენ საკუთარ გამოცდილებას.						
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2.						
მეთოდი	პრეზენტაციები; პლენალური განხილვა; მასწავლებლის ინსტრუქციები.						
დროის ბიუჯეტი	<table border="1"> <tr> <td>1. მოსწავლეები გამოთქვამენ საკუთარ აზრებს.</td> <td>10წთ.</td> </tr> <tr> <td>2. მოსწავლეები მსჯელობენ, თუ რა გავლენა მოახდინა მათ ქვეყანაზე სტიმულმა.</td> <td>15 წთ.</td> </tr> <tr> <td>3. მოსწავლეები მსჯელობენ მდგრადი განვითარება-მოგების დილემის გადაჭრის ორ ძირითად მეთოდზე.</td> <td>15 წთ.</td> </tr> </table>	1. მოსწავლეები გამოთქვამენ საკუთარ აზრებს.	10წთ.	2. მოსწავლეები მსჯელობენ, თუ რა გავლენა მოახდინა მათ ქვეყანაზე სტიმულმა.	15 წთ.	3. მოსწავლეები მსჯელობენ მდგრადი განვითარება-მოგების დილემის გადაჭრის ორ ძირითად მეთოდზე.	15 წთ.
1. მოსწავლეები გამოთქვამენ საკუთარ აზრებს.	10წთ.						
2. მოსწავლეები მსჯელობენ, თუ რა გავლენა მოახდინა მათ ქვეყანაზე სტიმულმა.	15 წთ.						
3. მოსწავლეები მსჯელობენ მდგრადი განვითარება-მოგების დილემის გადაჭრის ორ ძირითად მეთოდზე.	15 წთ.						

ინფორმაცია

მოცემულ გაკვეთილზე მოსწავლეები გამოიყენებენ სტიმულის ცნებას, თევზჭერის თამაშში თავიანთი მოქმედებების გასაანალიზებლად. თამაშის სიუჟეტმა გაამხნევა მოსწავლეები, ორიენტაცია აეღოთ მოკლევადიანი მოგების მაქსიმალურად გაზრდაზე, იმის გათვალისწინების გარეშე, თუ რა შედეგებს მოიტანდა მათი ქმედებები სხვა მეთევზეებისთვის და რა შედეგი ექნებოდა თევზის საერთო მარაგზე.

ამ დასკვნით გაკვეთილზე, მოსწავლეები განიხილავენ არაპროდუქტიული ეფექტის მატარებელი სტიმულის კონტროლის გზებს. ასეთი ორი გზა არსებობს. პირველი, პოლიტიკური საშუალებებით (ალტერნატიული მიდგომა); წესები და კანონები უშვებს ან კრძალავს გარკვეული სახის მოქმედებებს. დაფასება და სასჯელი ამ წესების აღსრულების საშუალებებს წარმოადგენს. მეორე, ინდივიდუალური პირები საკუთარ მოქმედებებს თავად აკონტროლებენ, პასუხისმგებლობის აღებით. მოსწავლეები განიხილავენ, რომელ მიდგომას ანიჭებენ ისინი უპირატესობას.

წინა გაკვეთილზე მიცემული საშინაო დავალება მნიშვნელოვანია რამდენიმე თვალსაზრისით: მოსწავლეები აჯამებენ და ჩანაწერებს აკეთებენ განვლილ გაკვეთილებზე მიღებული გამოცდილების და შედეგების შესახებ. ისინი გაკვეთილის დასაწყისში სიტყვით გამოდიან კლასის წინაშე და აქტიურად არიან ჩაბმული გაკვეთილის მსვლელობაში. მასწავლებელს უყალიბდება ნათელი წარმოდგენა იმის შესახებ, თუ რა შეიძინეს და რა ისწავლეს მოსწავლეებმა განვლილი გაკვეთილების განმავლობაში, რაც მას საშუალებას აძლევს განსაზღვროს როგორ წერმართოს სწავლის შემდგომი პროცესი (კონსტრუქტივისტული სწავლა, მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლება).

გაკვეთილის აღწერა

ეტაპი 1: მოსწავლეები გამოთქვამენ საკუთარ მოსაზრებებს

მასწავლებელი გაკვეთილის თემას უკავშირებს ძირითად კითხვებს

მოსწავლეები გაკვეთილზე გამოცხადდებიან ორ ძირითად კითხვაზე გამზადებული საკუთარი პასუხებითა და მოსაზრებებით. ამ კითხვებზე დაფიქრებით, ისინი ქმნიან მთელი გაკვეთილის კონცეპტუალურ ჩარჩოს (კონსტრუქტივისტული სწავლა).

1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენს მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.
2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კეთილდღეობის მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?

სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.

შეასრულეთ დავალება წერითი ფორმით.

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს გაკვეთილის თემას: როგორ უზრუნველვყოთ მდგრადი განვითარება? მასწავლებელი ამ კითხვას წერს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე და სიტყვას აძლევს მოსწავლეებს. მოსწავლეები თითოეულ კითხვას ცალ-ცალკე განიხილავენ.

კითხვა 1: მდგრადი განვითარების მიზნები

მოსწავლეების პასუხებიდან შესაძლოა შევიტყოთ მათი ნააზრევი, რომ მაშინ როცა მდგრადი განვითარების მიზნების უმრავლესობა ერთმანეთს ჰარმონიულად ერწყმის, არის ისეთი მიზნები, რომლებიც ერთმანეთს ეწინააღმდეგება. მაგალითად, გარემოს დაცვა კარგად ერწყმის პასუხისმგებლობას მომავალი თაობის წინაშე და მთლიანად კაცობრიობის წინაშე (გლობალური პერსპექტივა, ერთიანი მსოფლიო). ამ მიზნების განხორციელებას საფრთხე ემუქრება იმ შემთხვევაში, თუ არსებული თაობა ორიენტირებულია დღევანდელი კეთილდღეობის გაუმჯობესებაზე (ეკონომიკა). საზოგადოება (სამართლიანი განაწილების მიზანი) და ეკონომიკა (მწარმოებლურობის ამაღლება და პროდუქტიულობის ზრდა) შეიძლება ერთმანეთთან ჰარმონიულობაში მოდიოდეს, მაგრამ ძირითადად ეს ასე არ ხდება.

თევზჭერის თამაში წარმოადგენს სცენარს, სადაც ყველაფერი უარესობისკენ მიდის. შედარებით მდიდარი სოფლებიც კი ეკონომიკური კრიზისის საფრთხის წინაშე დგანან.

მოსწავლეებმა შეიძლება მაგალითად მოიყვანონ ეკონომიკური ზრდის მიზნების გარემოს დაცვის მიზნებთან შეთავსებისაკენ მიმართული დღევანდელი მსოფლიოს ძალისხმევა: ნარჩენების გადამუშავების პოლიტიკა, ელექტროობის ალტერნატიული წყაროების ძიება, ქარის, მზის და წყლის გენერატორების შექმნითა და დახვეწით, ან ელექტროენერგიაზე მომუშავე ავტომობილების შექმნა.

კითხვა 2: ინდივიდუალური კეთილდღეობის მიზანი

მოსწავლეების პასუხებიდან შესაძლოა შევიტყოთ მათი ნააზრევი რომ, თევზჭერის თამაშში, „გამარჯვებულების“ როლში გამოვიდნენ ის მეთევზეები, რომლებსაც თევზის ყველაზე დიდი ნადავლი ერგოთ. პასუხისმგებლობა გარემოს დაცვაზე, ამ შემთხვევაში, არაფრის მომტანი იყო.

ყოველ რაუნდში მასწავლებელი სიტყვით გამოსვლის საშუალებას აძლევს 6–10 მოსწავლეს. როდესაც სახეზე იქნება ნათელი სურათი, მოსწავლეები შეეცდებიან, შეაჯამონ, რაც მოისმინეს. შედეგი

დაახლოებით იქნება ისეთი, როგორც ჩვენ მოგაწოდეთ, მაგრამ შესაძლოა განსხვავებულიც იყოს. საჭიროა იმის გარკვევა, თუ რომელ საკითხებზე ვერ თანხმდებიან მოსწავლეები.

ეტაპი 2: მოსწავლეები იხსენებენ რა გავლენა იქონია მათ ქცევაზე სტიმულმა

მოკლე ინფორმაციის სახით მასწავლებელს შემოაქვს ორი ცნების მნიშვნელობა, რომელიც მოსწავლეებს დაეხმარება გააანალიზონ ის, თუ როგორ მოქმედებდნენ ისინი თევზჭერის თამაშის დროს.

თევზჭერის თამაშის დროს, გარემოსადმი პასუხისმგებლობით მიდგომას, ისევე როგორც სხვათა კეთილდღეობაზე ზრუნვას არანაირი შედეგი არ ჰქონდა, მაშინ როცა საკუთარ კეთილდღეობაზე ზრუნვა გარკვეულწილად შედეგიანი იყო. ეს თვალსაჩინო იყო. იმას რაც გავლენას ახდენს და განაპირობებს ჩვენს ქცევას, მაგრამ არა იძულების გზით, სტიმული ეწოდება.

ამ ეტაპზე, მასწავლებელი აძლევს დროს მოსწავლეებს, რათა ისინი დაფიქრდნენ და გაიხსენონ, რა წარმოადგენს მათ ყოველდღიურ ცხოვრებაში სტიმულს. მოსწავლეებმა შეიძლება მოიყვანონ შემდეგი მაგალითები:

- ჩვენ ვამჯობინებთ შევიძინოთ იაფი პროდუქტი, თუ ხარისხი, მეტ-ნაკლებად ერთი და იგივეა.
- ჩვენ ვცდილობთ, სკოლაში კარგი შეფასება დავიმსახუროთ.
- მშობლები მოსწავლეებს ჯილდოს პირდებიან სკოლაში მიღწეული წარმატებების სანაცვლოდ.
- სადაზღვევო სამსახურები პრემიას პირდებიან მათ, ვინც დაზღვევის პოლისს არ გამოიყენებს.
- ჟურნალის გამოწერისას, ან თუ იმავე ჟურნალის გამოწერაზე მეგობარს დაითანხმებ, სანაცვლოდ საჩუქარს მიიღებ.
- ზოგიერთი ადამიანი დათრობას გაუბრუნებს იმის შიშით, რომ მათი რეპუტაცია შეილახება.

მოსწავლეები ან მასწავლებელი ამ მაგალითების საფუძველზე დასკვნას აკეთებენ.

ეს მაგალითები აშკარად აჩვენებს, რომ სტიმული იწვევს ჩვენს პირად ინტერესს. ხშირად იგი პირდაპირ ან ორიბად დაკავშირებულია ჩვენს მატერიალურ კეთილდღეობასთან – ფულთან, მაგრამ ასევე ხშირად ჩვენს სურვილთან, ვიყოთ წარმატებულები, ან საზოგადოებაში მიღებული. კონკურენტული საბაზრო ეკონომიკა ძლიერ არის დამოკიდებული სტიმულებზე, ხოლო მოგების სტიმული წარმოადგენს თავისუფალ ბაზარზე კონკურენციის ბირთვს. აქედან გამომდინარე, არ არის გასაკვირი, რომ მოსწავლეები რეაგირებენ იმ სტიმულზე, რომელიც მათთვის ესოდენ ნაცნობია.

ეტაპი 3: მოსწავლეები განიხილავენ ორ ძირითად მიდგომას, რომელიც ემსახურება მდგრადი განვითარება-მოგების დილემის გადაჭრას

მასწავლებელი მოსწავლეებს აწვდის მეორე ინფორმაციას, რომელიც დილემის ცნებას უკავშირდება. ჩვენი მოგების გაზრდის სტიმული ძლიერად მოქმედებს ჩვენზე. მდგრადი განვითარების თვალსაზრისით, კატასტროფულ შედეგებამდე მივალთ, თუ ჩვენ ყველანი დავექვემდებარებით მოგების სტიმულს, და ეს ჩვენთვის კარგად არის ცნობილი. ჩვენ დილემის წინაშე ვდგევართ. გვესმის, რომ რაიმე უნდა ვიღონოთ, რათა დავიცვათ საერთო რესურსები, მაგრამ ჩვენი მხრიდან ამ მცდელობის შემთხვევაში, წარუმატებლის როლში აღმოვჩნდებით და ვიქნებით სხვებზე უფრო ღარიბი. ასე რომ, ჩვენ ყველაზე უარესი პერსპექტივის შიშით, მაგრამ მაინც ვუბრუნდებით მიზანს, რომელიც მოგებას მოგვცემს. სიტუაციას, როდესაც ნებისმიერი არჩევანი არაფერ კარგს არ ემსახურება, მაგრამ არჩევანი მაინც უნდა გავაკეთოთ, დილემა ეწოდება.

მოსწავლეებმა, პირველ რიგში, უნდა დასვან კითხვები, წამოჭრილ საკითხში სრულყოფილად გასარკვევად. მას შემდეგ, რაც ისინი შეთანხმდებიან, რომ მოგების მიღების სტიმული თევზჭერის თამაშის დასაწყის ეტაპზე ძლიერი იყო, მოსწავლეები უნდა შეუდგნენ იმის განხილვას, თუ როგორ უნდა დავძლიოთ ამ სტიმულის გამანადგურებელი პოტენციალი. თამაშის დროს მიღებული მათი გამოცდილება მოცემულ ეტაპზე მნიშვნელოვანია. მოახერხეს მოსწავლეებმა თევზჭერის საკუთარი სტრატეგიების და პოლიტიკის კონტროლი და კოორდინირება? იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მათ ეს ვერ მოახერხეს, რა და რა გამოსავალი იყო მათი მხრიდან წამოყენებული? რა გამოსავალს წამოაყენებდნენ ისინი ამ გადმოსახედიდან?

ზოგადად თუ განვიხილავთ, მოსწავლეთა მოსაზრებები შეიძლება ორ კატეგორიად დავყოთ. თუმცა ისინი შეიძლება მოცემული სრულყოფილი დახასიათების ყველა ასპექტს არ შეეხოთ:

- ავტორიტეტული მიდგომა: მეთევზეებს სჭირდებათ წესებისა და კანონების სისტემა, ისევე როგორც კონტროლისა და სანქციების სისტემა, რომელიც ამ წესებისა და კანონების აღსრულებას უზრუნველყოფს. მეთევზეებს უნდა აკონტროლებდეს ზემდგომი ორგანო – მაგალითად, მთავრობა – და სწორედ ეს ორგანო განსაზღვრავს მიზნებს, რომლებიც მოემსახურება მდგრად განვითარებას. მოგების სტიმულზე რეაგირების თავისუფლება მკაცრად იქნება შეზღუდული.
- შეთანხმებაზე დაფუძნებული მიდგომა: მეთევზეები ხელს აწერენ კონტრაქტს, რომელიც ადგენს ქცევის წესებსა და პრინციპებს და, ამასთანავე, მდგრადი განვითარების მიზნებს ემსახურება. მათ ასევე შეთანხმების საუძველზე შეუძლიათ შექმნან კონტროლისა და სანქციების სისტემა.

ამ ორი არჩევანიდან რომელს მიანიჭებენ უპირატესობას მოსწავლეები? თუ ამ საკითხის განსახილვად საკმარისი დრო არ რჩება, მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, ხელის აწევით დაადასტურონ საკუთარი არჩევანი. რის შემდეგაც თითოეული ჯგუფიდან ერთი ან ორი წარმომადგენელი დაასახელებს მიზეზებს, რამაც განაპირობა მათი არჩევანი. თუ დარჩენილი დრო ამის საშუალებას იძლევა, მოსწავლეებს აქვთ საშუალება, განიხილონ ეს საკითხი. მოსწავლეებმა შეიძლება აღნიშნონ, რომ იერარქიული, ავტორიტეტული მიდგომის ხარვეზი ის არის, რომ შორს მდგომ ინსტანციას არ შესწევს ძალა, ზუსტად განსაზღვროს მდგრადი განვითარების მიზნები. ადგილობრივ შეთანხმებაზე დაფუძნებული მიდგომა ამ თვალსაზრისით უფრო სანდოა, თუმცა, შესაძლოა, ეფექტურად ვერ განახორციელოს სანქციები, კონტრაქტის დარღვევის შემთხვევაში. რადგან მეთევზეები ერთმანეთის პარტნიორები არიან, რომლებიც თანაბარი პირობებით სარგებლობენ, მათ არ შესწევთ ძალა, აკონტროლონ ერთმანეთი.

მასალა მასწავლებლებისთვის 4.1

თევზჭერის თამაში: ფურცელი თამაშის მონაწილეთათვის ჩანაწერების გასაკეთებლად

ფურცელი ჩანაწერებისთვის		
ნავის ნომერი	სახელწოდება _____	
სეზონი #	თევზაობის ნორმა (მაქსიმუმ 15%)	დაჭერილი თევზის რაოდენობა (ჯამი ტონებში)
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

ფურცელი ჩანაწერებისთვის		
ნავის ნომერი	სახელწოდება _____	
სეზონი #	თევზაობის ნორმა (მაქსიმუმ 15%)	დაჭერილი თევზის რაოდენობა (ჯამი ტონებში)
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

მასალა მასწავლებლებისთვის (თამაშის მენეჯერი) 4.2

რეპროდუქციის ცხრილი: თევზის პოპულაციის აღდგენა (ტონებში)

- თევზაობის სეზონის დასასრულს, ტბაში დარჩენილია 47 ტონა თევზი.
- დახურული სეზონის განმავლობაში თევზის პოპულაცია რეპროდუქციას განიცდის. ამ მაგალითში თევზაობის ახალი სეზონის დასაწყისისთვის თევზის პოპულაცია 56 ტონას შეადგენს.
- თამაშის მენეჯერი ამ მონაცემებს აწვდის მოთამაშეებს, რის შემდეგაც მოთამაშეები განსაზღვრავენ ახალ სეზონზე თევზჭერის საკუთარ გეგმას.
- თამაშის მენეჯერი მოთამაშეებს არ აჩვენებს მოცემულ რეპროდუქციის ცხრილს.

გასული სეზონის დასასრული	ახალი სეზონის დასაწყისი	გასული სეზონის დასასრული	ახალი სეზონის დასაწყისი	გასული სეზონის დასასრული	ახალი სეზონის დასაწყისი	გასული სეზონის დასასრული	ახალი სეზონის დასაწყისი
ტონა	ტონა	ტონა	ტონა	ტონა	ტონა	ტონა	ტონა
0	0	38	43	76	103	114	147
1	0	39	45	77	104	115	147
2	1	40	46	78	106	116	147
3	1	41	47	79	107	117	147
4	2	42	49	80	109	118	147
5	2	43	50	81	110	119	147
6	3	44	52	82	112	120	148
7	4	45	53	83	113	121	148
8	5	46	55	84	115	122	148
9	7	*47	*56	85	116	123	148
10	11	48	58	86	118	124	148
11	12	49	59	87	119	125	149
12	13	50	61	88	121	126	149
13	14	51	62	89	122	127	149
14	15	52	64	90	124	128	149
15	16	53	65	91	126	129	149
16	17	54	67	92	128	130	150
17	18	55	69	93	130	131	150
18	20	56	71	94	132	132	150
19	21	57	73	95	134	133	150
20	22	58	75	96	136	134	150
21	23	59	76	97	138	135	150
22	24	60	78	98	140	136	150
23	25	61	79	99	141	137	150
24	27	62	81	100	142	138	150
25	28	63	82	101	142	139	150
26	29	64	84	102	142	140	150
27	30	65	85	103	143	141	150
28	31	66	87	104	143	142	150
29	32	67	89	105	144	143	150
30	34	68	91	106	145	144	150
31	35	69	92	107	145	145	145
32	36	70	94	108	145	146	150
33	37	71	95	109	146	147	150
34	38	72	97	110	146	148	150
35	40	73	98	111	146	149	150
36	41	74	100	112	146	150	150
37	42	75	101	113	146		

* უჩვენებს ზემოთ მოყვანილ მაგალითს – 47 ტონა (სეზონის დასასრულს) – 56 ტონა (ახალი სეზონის დასაწყისში). ვოლფგანგ ზაიფლის „Das Fischerspiel“-ის მიხედვით გვ. 13.

მასალა მასწავლებლებისთვის 4.4

თევზჭერის თამაში: თევზის მარაგისა და მთლიანი ნადავლის დიაგრამა

(ტ)										
160										
150										
140										
130										
120										
110										
100										
90										
80										
70										
60										
50										
40										
30										
20										
10										
0										
სეზონი #	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

გადაიტანეთ ეს დიაგრამა დაფაზე ან ფლიპჩარტზე. დიაგრამაზე დაიტანეთ თევზის მარაგის დონის ცვლილება (სეზონის დასაწყისი) და ნადავლის ოდენობა (სეზონის დასასრულს) ტონებში. სხვადასხვა ფერის ხაზებით.

მასალა მოსწავლეებისთვის 4.5

საშინაო დავალების ინსტრუქცია (მოსწავლეებისთვის დასარიგებელი ფურცლები)

მოსწავლეებს ეძლევათ შემდეგი ინსტრუქცია დავალების შესასრულებლად. ეს ფურცელი განკუთვნილია ფოტოასლების დასამზადებლად და დაჭრილი ფორმით მოსწავლეებისთვის დასარიგებლად. დაწერილი სახით მიწოდებული ინსტრუქცია უფრო ზუსტია და დროის დაზოგვას ემსახურება.

<p>1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენს მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.</p> <p>2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კითხვების მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?</p> <p>სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.</p> <p>შეასრულეთ დავალება წერილობითი ფორმით.</p>
--

<p>1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენს მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.</p> <p>2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კითხვების მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?</p> <p>სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.</p> <p>შეასრულეთ დავალება წერილობითი ფორმით.</p>
--

<p>1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენს მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.</p> <p>2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კითხვების მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?</p> <p>სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.</p> <p>შეასრულეთ დავალება წერილობითი ფორმით.</p>
--

<p>1. ახსენით, რატომ არის რთული მდგრადი განვითარების ორი ან მეტი მიზნის ერთდროულად მიღწევა? გამოიყენეთ მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და ჩვენს მიერ კლასში წარმოებული დისკუსია.</p> <p>2. ახსენით, მოთამაშეთა უმეტესობა რატომ ისახავდა ჯიუტად ინდივიდუალური კითხვების მიზანს მაშინაც კი, როცა კატასტროფული შედეგების პერსპექტივა ნათლად გამოიკვეთა?</p> <p>სურვილის შემთხვევაში, შეგიძლიათ დაასახელოთ კონკრეტული მაგალითები.</p> <p>შეასრულეთ დავალება წერილობითი ფორმით.</p>
--

თავი 4.5 მასალა მასწავლებლებისთვის
საკითხავი მასალა თევზჭერის თამაშისთვის

საკითხავი მასალა

Garrett Hardin (1968), “The tragedy of the commons”, in *Science*, Volume 162 (1968), p. 1244, www.garretthardinsociety.org.

Elinor Ostrom (1990), *Governing the commons. The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.

Wolfgang Ziefle (2000), “Fischerspiel und Verfassungsspiel. Die Allmendeklemme und mögliche Auswege”, in: Gotthard Breit/Siegfried Schiele (eds.), *Werte in der politischen Bildung*, Wochenschau-Verlag, pp. 396-426, www.lpb-bw.de/publikationen/did_reihe/band22/ziefle.htm.

Wolfgang Ziefle (1995), “Das Fischerspiel”, in: Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg (ed.), *Politik und Unterricht* (1/1995), pp. 7-35.